

ฟาร์มหมูปลอดสาร... สกัดมหันตภัย 'ยีนดื้อยา'

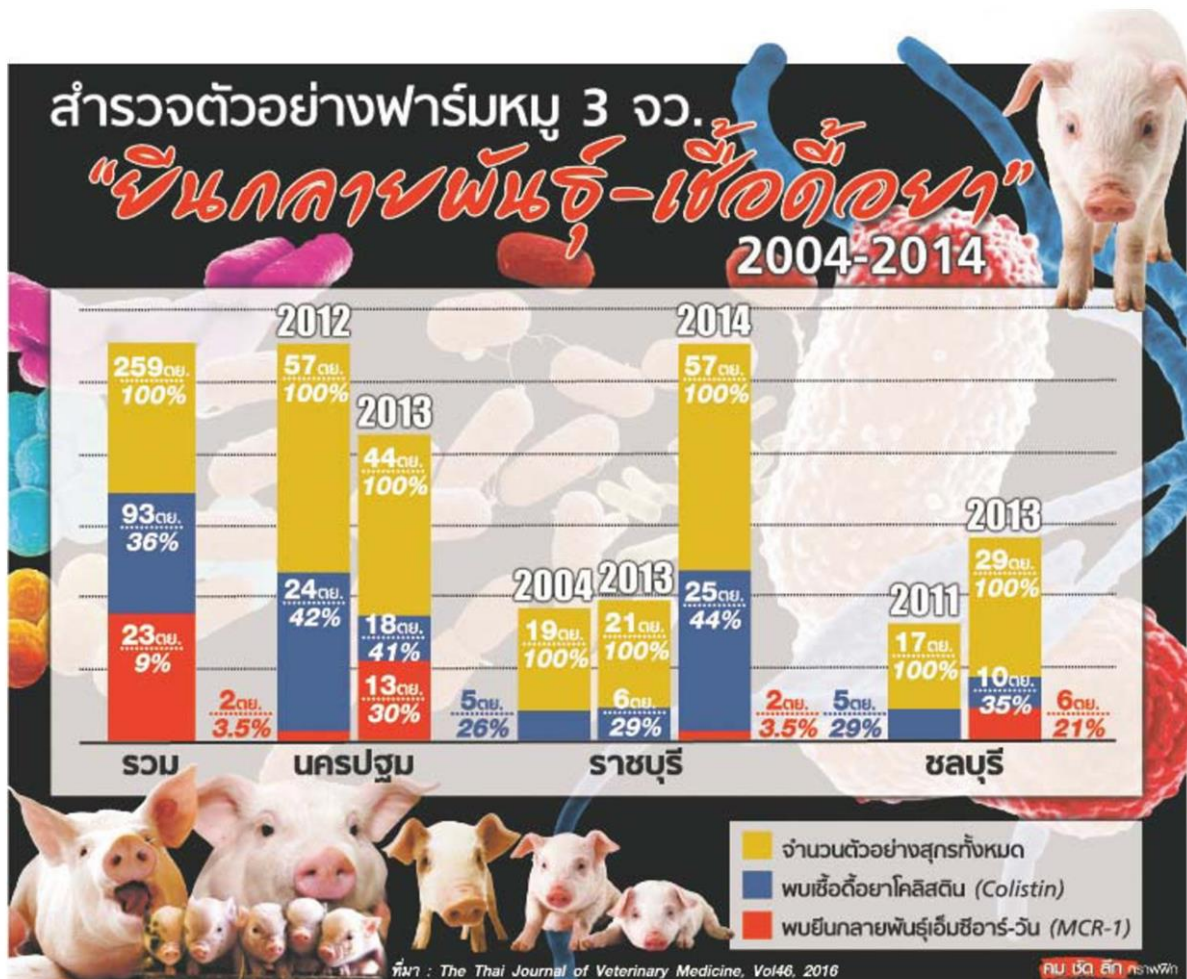
ปัญหาการลักลอบซื้อขายและใช้ยา “โคลิสติน” (colistin) ในฟาร์มหมูของประเทศไทยกำลังเป็นที่จับตามองของทั่วโลก หลังจากพบยีนดื้อยาสายพันธุ์ใหม่ “เอ็มซีอาร์-1” (MCR-1) ที่เกิดจากการใช้ยาโคลิสตินอย่างผิดวิธี เฉพาะผลสำรวจพื้นที่เลี้ยงหมูสำคัญ 3 จังหวัดของไทย ได้แก่ นครปฐม ราชบุรี และชลบุรี โดยสุ่มตรวจข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง 2 ปี พบเชื้อดื้อยาโคลิสตินในฟาร์มหมู 40-100 เปอร์เซ็นต์ และยีนเอ็มซีอาร์-1 20-66 เปอร์เซ็นต์

ยิ่งไปกว่านั้นยังมีงานวิจัยยืนยันพบยีนกลายพันธุ์ตัวนี้ในคนไทยอย่างน้อย 3 คนแล้ว!

สิ่งที่แพทย์กังวล คือ ยีนดื้อยา “เอ็มซีอาร์-1” กำลังแพร่กระจายข้ามจากฟาร์มสัตว์มาสู่คนและจากคนไปสัตว์รวมถึงสัตว์เลี้ยง และยีนตัวนี้ยังมีฤทธิ์เดชในการถ่ายทอดไปยังเชื้อโรคตัวอื่นในร่างกายมนุษย์ได้อีกด้วย แดงงานวิจัยล่าสุดจากอังกฤษ พบแมลงวันเป็นหนึ่งในพาหะของตัวแพร่เชื้อดื้อยาโคลิสตินไปสู่คน

เนื่องจากแมลงวันที่บินไปเกาะมูลหรือขี้ของไก่หรือหมูในฟาร์ม หรือเกาะตามเนื้อสัตว์แล้วบินไปเกาะอาหารในจานที่คนกินเข้าไป หรือแมลงวันไปเกาะตามที่ต่างๆ แล้วคนไปสัมผัส และเอามือที่สัมผัสมาแตะจมูกหรือจับอาหารเข้าปาก เชื้อดื้อยาจะเข้าสู่ร่างกาย แม้ว่าจำนวนเชื้อโรคไม่เยอะ แต่เชื้อโรคอาจเข้าไป

เจริญเติบโตเพิ่มปริมาณในร่างกายได้อย่างดี

“ยาโคลิสติน” เป็นยาปฏิชีวนะตัวสำคัญ ใช้รักษาเชื้อดื้อยาชนิดรุนแรงในโรงพยาบาล หากคนไทยดื้อยาโคลิสติน หมายถึงอัตราการเสียชีวิตจะเพิ่มมากขึ้นข้อมูล “แผนยุทธศาสตร์การจัดการการดื้อยาด้านจุลชีพประเทศไทย พ.ศ.2560-2564” คาดการณ์ว่าทั่วโลกมีผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อดื้อยาปีละ 7 แสนคน ส่วนประเทศไทยพบสถิติเสียชีวิตประมาณปีละ 3.8-4.5 หมื่นราย

ล่าสุด เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ ที่ผ่านมา อธิบดีกรมปศุสัตว์ ออกหนังสือคำสั่งให้ สมาคมสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์มสุกรต้อง ควบคุมการใช้ยาโคลิสตินอย่างเคร่งครัด หากมีหลักฐานว่าคนไหนไม่ทำตามจะโดนลงโทษด้วย อาจใช้วิธีพักหรือเพิกถอนใบอนุญาตสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มเลี้ยงสัตว์

ทำให้เกิดคำถามว่า “ยาปฏิชีวนะโคลิสติน” ถูกใช้ผสมอาหาร

สำหรับเลี้ยงสัตว์ในฟาร์มหมูและไก่ของประเทศไทยมานานกว่า 20 ปี เสมือนเป็นยาวิเศษ เพื่อป้องกันโรคท้องร่วงและโรคในระบบลำไส้ รวมถึงโรคอื่นๆ

คำสั่งให้ยกเลิกการใช้ยาดังนี้ หรือใช้เฉพาะที่สัตว์ป่วยจริงๆ ไม่ใช่ใช้ผสมอาหารกินเป็นประจำ จะมีความเป็นไปได้หรือไม่?

เจ้าของฟาร์มหมูแห่งหนึ่งในราชบุรี ที่เลี้ยงหมูประมาณ 1,500 ตัวด้วยระบบปิด เล่าว่า ก่อนเริ่มทำฟาร์มนั้น เคยเป็นเซลล์ขายยาให้แก่ฟาร์มสุกรแถวนครปฐม เมื่อ 20 ปีที่แล้วเริ่มหาซื้อที่ดินไร่ละ 3-5 หมื่นบาท แลวราชบุรี เพราะที่ดินแถว นครปฐมราคาแพงเกินไป นับเป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นทำฟาร์มหมูอย่างจริงจัง

“ที่ผ่านมาใช้ยาปฏิชีวนะหลายอย่าง มีโคลิสตินด้วย แบบผสมในอาหารและแบบฉีด เพราะยาดังนี้ออกฤทธิ์ดีใช้มานานหลายสิบปีไม่มีปัญหาอะไร แต่ก่อนผสมยากับอาหารเอง แต่

ลูกน้องผสมสัตว์ส่วนไม่แน่นอนเลยหันไปจ้างบริษัทข้างนอก ผสมอาหารตามสูตรที่เราต้องการ หมูเกิดใหม่จะให้กินอาหาร ผสมยาโคลิสตินกับอะม็อกซิซิประมาณ 1-2 อาทิตย์ แล้วก็หยุด สักพักก็เริ่มให้วิตามินเสริมกับอาหารผสมยาเป็นระยะตาม น้ำหนักตัวหมู”

เจ้าของฟาร์มข้างต้นยอมรับว่า มีแนวคิดอยากเปลี่ยนวิถีเลี้ยง หมูแบบปลอดสารพิษ แต่มีข้อจำกัดในเรื่องของพื้นที่ เนื่องจาก ราชบุรีมีการแบ่งโซนให้เลี้ยงหมูได้ในหมู่ 11 และหมู่ 9 เมื่อฟาร์ม อื่นมีหมูติดโรคก็จะแพร่เชื้อมาถึงฟาร์มของตน หากไม่ใช้ยา ก็อยู่ ไม่ได้ คนที่อยากเลี้ยงแบบปลอดสารพิษต้องเป็นฟาร์มขนาดเล็ก ร้อยกว่าตัว ย้ายไปอยู่ที่ไกลๆ ฟาร์มใหญ่ เพราะถ้าฟาร์มใหญ่ มีรถขนหมูตายผ่านไปมาทุกวัน เชื้อโรคปนเปื้อนฟุ้งกระจายใน สิ่งแวดล้อมแล้วผ่านทางอากาศเข้ามาถึงฟาร์มหมูใกล้เคียง ทำให้ ต้องใช้ยาปฏิชีวนะป้องกันไม่ให้หมูติดโรคตาย

สำหรับการปนเปื้อนของยาหรือสารเคมีต่างๆ ในเนื้อ หมูที่จะขายให้ผู้บริโภคนั้น เจ้าของฟาร์มอธิบายว่า ส่วนใหญ่ จะหยุดให้ยาสักพักก่อนที่จะนำไปส่งให้โรงเชือด ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ คอยสุ่มตรวจว่ามีสารเร่งเนื้อแดงหรือสารตัวโตตกค้างอยู่ในเนื้อ หมูหรือเปล่า ถือเป็นระบบตรวจสอบที่ได้อยู่แล้ว

“ถ้ามีประกาศห้ามใช้โคลิสตินจริง ฟาร์มหมูทั่วประเทศ ไทย เดือดร้อนแน่ เพราะยังไม่มียาตัวใหม่ใช้แทนได้ ใช้โคลิสตินกัน มานานหลายสิบปี จะให้เลิกใช้ทันทีคงเป็นไปได้ ถ้าไม่มียาตัว อื่นมาทดแทนให้ นโยบายส่งเสริมให้เลี้ยงหมูปลอดสารพิษเป็น เรื่องที่ดี แต่รัฐบาลต้องประกันราคา เพราะใช้พื้นที่ในการเลี้ยง เยอะ ต้นทุนบางอย่างสูงกว่า คนเลี้ยงหมูไม่เหมือนชาวนาปลูก ข้าว หรือทำสวนยาง ที่มีการประกันราคาค้นคว้าให้ เมื่อคนเลี้ยง ไม่มั่นใจก็ต้องใช้ยาหรือใช้วัคซีน เพื่อให้แน่ใจว่าหมูจะไม่ป่วยตาย จนทำให้ขาดทุน”

เจ้าของฟาร์มข้างต้นกล่าวแนะว่า หากรัฐบาลสั่งห้ามใช้ โคลิสตินที่เป็นยาสำคัญประจำฟาร์ม ก็ควรมีทางออกให้ด้วย

อ่านต่อหน้า 11

ฟาร์มหมูปลอดสาร... สกัดมหันตภัย 'ยีนดื้อยา'

ต่อจากหน้า 3

เช่น วิจัยพัฒนาสายพันธุ์หมูให้แข็งแรงกว่าเดิม หรือส่งเสริมให้ผลิตสมุนไพรที่มีคุณสมบัติรักษาโรคในหมูได้แทนการใช้ยาปฏิชีวนะ

ในอดีตเมืองหลวงของคนเลี้ยงหมู คือ นครปฐม แต่เมื่อที่ดินราคาแพงหลายคนจึงหันไปหาจังหวัดใกล้เคียง นั่นคือ ราชบุรี สถิติ “ทะเบียนฟาร์มมาตรฐานสุกร” วันที่ 18 พฤษภาคม 2559 ของกรมปศุสัตว์ระบุว่า นครปฐมมีฟาร์มลงทะเบียนทั้งสิ้น 74 แห่ง กำลังการผลิต 7.4 แสนตัวต่อปี ขณะที่ราชบุรีมีจำนวน 94 แห่ง ผลิตได้ 2.1 ล้านตัวต่อปี

“สุพจน์ สิงห์โตศรี” เกษตรกรเลี้ยงหมูใน ต.ดอนแร้ว อ.เมือง จ.ราชบุรี ผู้หันหลังให้ยาทุกชนิด ถ่ายทอดประสบการณ์ให้ฟังว่า หลังเรียนจบก็ยึดอาชีพ “สัตวบาล” ทำงานในบริษัทผลิตอาหารสัตว์ขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง มีหน้าที่ให้คำปรึกษาฟาร์มหมูต่างๆ หรือช่วยฉีดยาเวลาหมูลูกค้าป่วย

จากนั้นผันตัวมาทำธุรกิจฟาร์มหมูเป็นของตนเองช่วงปี 2545 เริ่มลงทุนเลี้ยงประมาณร้อยตัว โดยผสมอาหารกับยาให้หมูกินเอง ลองเลียนแบบบริษัทที่ตนเองเคยทำงาน เช่น ถ้าเป็นโคลิสตินก็ต้องผสมกับอะม็อกซิซิลลิน ถ้าคิดเฉพาะค่ายาค่าวัคซีนต้นทุนประมาณ 100 กว่าบาทต่อหมู 1 ตัว ช่วงปีแรกได้ผล แต่มาปีหลังๆ หมูป่วยตายคอกละ 10-30 เปอร์เซ็นต์ จึงตัดสินใจใช้แนวทางเกษตรพอเพียง ไม่ใช้ยา

หรือสารเคมีใดๆ อีกต่อไป

“ผมทดลองทำฟาร์มหมูปลอดสารพิษ ใช้วิธีเลี้ยงแบบหมูหลุม ให้หมูได้อยู่กับธรรมชาติ ไม่ทำฟาร์มปิด เพราะทำให้เชื้อโรคเยอะ ไม่เลี้ยงแออัด พอหมูไม่เครียดก็ไม่ป่วย ตอนนี้ไม่ใช้ยา ไม่ใช้วัคซีน อาหารก็มาจากธรรมชาติ ใช้เกลือใช้หยวกกล้วย มูลของหมูก็เอาไปขายเป็นปุ๋ยคอกได้ กิโลกรัมละ 2 บาท กลายเป็นว่าหมูป่วยไม่ถึงร้อยละ 1 และขายให้ฟาร์มเกษตรเป็นค่าอาหาร ตอนนี้ในฟาร์มมีหมูทั้งหมดกว่า 300 ตัว ลงทุนน้อยไม่ต้องทำระบบบำบัดน้ำทิ้ง เพราะเราไม่ได้ใช้ยาใช้สารเคมีพิษอะไร หมูไม่ต้องตัดหาง ไม่ต้องตัดฟัน เชื้อโรคไม่มี หมูทั่วไปขายได้ประมาณ 7,000 บาทต่อตัว แต่หมูปลอดสารได้ถึง 9,000 บาท และไม่มีต้นทุนค่ายา ไม่มีหมูตายเพราะป่วย”

สุพจน์ ยอมรับว่า ตอนทำฟาร์มหมูใช้ยาปฏิชีวนะเยอะเลยรู้สึกกลัวและเคยเห็นเพื่อนที่ทำฟาร์มหมูป่วยบ่อยๆ เข้าออกโรงพยาบาลตลอดเพราะอาการไอ กินยาไม่หาย แต่ก็ไม่รู้ว่าเป็นเพราะอะไร ตอนนี้มีการเตือนเรื่องยาโคลิสตินจะทำให้ติดเชื้อดื้อยาก็รู้สึกเป็นกังวล เพราะแต่ก่อนใช้วิธีให้ลูกน้องผสมอาหารกับยาเอง ยาที่ผสมในอาหารจะเป็นผงจะมีฝุ่นฟุ้งกระจายออกมา ต้องคอยเตือนลูกน้องที่ผสมอาหารให้ระวังใส่หน้ากากป้องกัน

“สำหรับยาโคลิสตินจะผสมให้ลูกหมูกินตั้งแต่เกิด เพื่อป้องกันการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจหรือ

ระบบทางเดินอาหาร เป็นสูตรอาหารหมูขุนบาลกินทุกตัว แต่ถ้าหมูตัวไหนป่วยก็ต้องใช้โคลิสตินชนิดฉีด 1 ครั้ง 3 วัน อาการก็ดีขึ้น ยาพวกนี้มีเซลล์ขายยามาแนะนำ ชื้อแบบมีทะเบียนยาบ้าง หรือไม่มีทะเบียนยาบ้าง แล้วแต่เจ้าของฟาร์มอยากได้ยาราคาถูกแพงแค่ไหน เซลล์บางคนมีโปรโมชั่นแถมให้คนที่ซื้อเยอะก็พาไปเที่ยวเมืองนอก”

สำหรับรายได้หลังจากเลิกใช้ยาและวัคซีนทุกชนิดนั้น เมื่อต้นทุนการผลิตลดลง รายได้เฉลี่ยก็เพิ่มขึ้นเป็นเดือนละ 4-5 หมื่นบาท จากการขายลูกหมู 8,000 บาท ขายหมูขุน 2.5 หมื่นบาท แลมีรายได้เสริมจากเกษตรกรที่มาขอซื้อหมูอีกไม่ต่ำกว่าเดือนละหมื่นกว่าบาท

“สุพจน์” กล่าวทิ้งท้ายว่า มีเจ้าของฟาร์มหมูในราชบุรี และจากจังหวัดอื่นเดินทางมาดู “วิธีเลี้ยงหมูปลอดสารพิษ” ของตนจำนวนมาก แต่มีเพียงไม่กี่คนที่ทำตามทำตาม ซึ่งก็ไม่ว่าทำไม ทั้งๆ ที่ต้นทุนถูกกว่า ขายหมูได้มากกว่า และไม่ทำร้ายผู้บริโภคด้วย

ฟาร์มเลี้ยงหมูปลอดสารพิษ เป็นหนึ่งในทางแก้ปัญหาเพื่อสกัดกั้นไม่ให้เกิดการใช้ยาปฏิชีวนะอย่างผิดวิธีและใช้โดยไม่จำเป็น นับเป็นทางออกในการสกัดเชื้อดื้อยาไม่ให้แพร่ระบาดจากสัตว์สู่คน

เมื่อเกษตรกรประสบความสำเร็จในการปลดปล่อยตัวเองจากการเป็น “ทาสบริษัทฯ” ช่วยชี้แนวทางไปสู่แสงสว่าง ทำให้เห็นว่าฟาร์มเลี้ยงสัตว์ปลอดสารพิษไม่ได้เพียงช่วยเกษตรกรประหยัดต้นทุนเท่านั้น แต่ยังช่วยสกัดกั้นเชื้อดื้อยาอันตรายไม่ให้แพร่ระบาดไปสู่ผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมด้วย

ตอนนี้คงต้องรอว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพาณิชย์ จะนำไปเป็นตัวอย่าง เพื่อปลดปล่อยฟาร์มปศุสัตว์จากการเป็น “ทาสบริษัทฯ” ได้อย่างไร!?

● ทีมข่าวรายงานพิเศษ ●